

ÚČELNOSŤ VYNALOŽENÝCH TROV KONANIA

Trovy vynaložené účastníkom konania v spore musia byť v príčinnej súvislosti s jeho procesným postojom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému tvrdenému nároku. Účelnosť sa v zásade dá stotožniť s nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov spojených s ústavne zaručeným právom na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a trovy právneho zastúpenia sa vo všeobecnosti za účelne vynaložené trovy považujú. Trovy potrebné na účelne vynaloženie alebo ochranu práva sa však nemôžu posudzovať ako celok, a to aj keď má účastník nárok na náhradu trov konania, pretože mal vo veci plný úspech, každý úkon alebo každé platenie trov treba posudzovať samostatne; to platí aj pre trovy právnej služby.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 481/2015 zo 6. októbra 2015)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 6. októbra 2015 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti Mina Livsmedel, s. r. o., Radlinského 1, Trnava, zastúpenej advokátom J. T., ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 21 Cob 103/2013 z 31. januára 2014, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti Mina Livsmedel, s. r. o., o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. mája 2014 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti Mina Livsmedel, s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie základných práv podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 21 Cob 103/2013 z 31. januára 2014 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Zo sťažnosti vyplýva, že Okresný súd Trnava (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom sp. zn. 15 Cb 84/2011 zo 14. novembra 2012 okrem iného nepriznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia z dôvodu, že tieto považoval za neúčelne vynaložené, pretože v danom prípade mohla byť žalobkyňa (sťažovateľka) v konaní zastúpená svojím konateľom..., ktorý má právnické vzdelanie a pozná skutkový stav veci. Sťažovateľka bola v tomto konaní zastúpená advokátom, a to pri prvých dvoch úkonoch (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie žaloby) J. Š. a následne J. T.

Proti tomuto rozsudku prvostupňového súdu vo veci náhrady trov konania podala sťažovateľka odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým uznesením tak, že zmenil rozsudok okresného súdu a rozhodol, že „žalovaná je povinná zaplatiť žalobcovi na trovách konania 408,50 € a na trovách právneho zastúpenia 489,10 €...“. Krajský súd teda priznal sťažovateľke aj trovy právneho zastúpenia, avšak podľa odôvodnenia uznesenia iba za prvé dva úkony („aj to bez DPH“) realizované prostredníctvom právneho zástupcu J. Š. Trovy právneho zastúpenia za úkony realizované právnym zástupcom J. T. krajský súd sťažovateľke nepriznal z dôvodu, že *«tieto rovnako považoval za neúčelne vynaložené „v súvislosti so skutočnosťou, že konateľom žalobcu je osoba s právnickým vzdelaním...“ a v súvislosti s tým, že žalobca (sťažovateľ) mal zjavnú možnosť dať sa v konaní zastúpiť „štatutárnym zástupcom“ (čím mal krajský súd zrejme na mysli štatutárny orgán)»*.

Sťažovateľka je toho názoru, že napadnutým uznesením krajského súdu, ktorým jej nepriznal náhradu trov konania, na ktoré mala v konaní nárok podľa § 142 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) v spojení s § 25 OSP (vo veci mala úspech a bola riadne zastúpená advokátom), boli porušené jej v sťažnosti označené základné práva.

V odôvodnení napadnutého uznesenia krajského súdu dochádza podľa názoru sťažovateľky k *«prelínaniu a k nejasnému a nedokonalému rozlíšeniu medzi právnickou osobou (sťažovateľom), štatutárnym orgánom sťažovateľa (nesprávne označenému ako „štatutárny zástupca“, čo môže vyvolávať pocit, že ide o subjekt, ktorý by mal sťažovateľa zastupovať) a zástupcom sťažovateľa (advokátom J. T.)*.

Sťažovateľ je právnickou osobou, v mene ktorej koná jej štatutárny orgán (v tomto prípade fyzická osoba – konateľ J. T.). Úkony konateľa J. T., ktoré vykonáva v mene sťažovateľa ako jeho štatutárny orgán, sú priamo úkonmi sťažovateľa, a nie je možné ich stotožňovať s úkonmi fyzickej osoby J. T., ani s úkonmi advokáta J. T. Sťažovateľ splnomocnil na zastupovanie tretiu osobu, ktorej právna subjektivita je absolútne nezávislá od právnej subjektivity sťažovateľa, a to tak v prípade advokáta J. Š., ako aj v prípade advokáta J. T.

Ak by sme pripustili argumentáciu krajského súdu, potom by trovy právneho zastúpenia právnickej osoby, ktorej štatutárnym orgánom (alebo nebodaj aj zamestnancom?) je osoba s právnickým vzdelaním a zapísaná ako advokát, nemohli byť nikdy pokladané za účelne vynaložené. Takýto výklad by spôsobil nerovnosť účastníkov v konaní, resp. by odrádzal od uplatňovania práva prostredníctvom advokáta, vzhľadom na nemožnosť získať náhradu trov konania od neúspešnej protistrany.

Účelnosť vynaložených trov konania nie je možné posudzovať vo vzťahu k osobe advokáta, ale vo vzťahu k realizovaným úkonom – teda, či tieto boli nevyhnutné na dosiahnutie účelu konania.»

Na základe uvedeného sťažovateľka v petite sťažnosti žiada, aby ústavný súd po prijatí jej veci na ďalšie konanie nálezom vyslovil, že jej základné práva podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy boli porušené napadnutým uznesením krajského súdu, aby toto uznesenie zrušil a vrátil mu na ďalšie konanie, a napokon, aby jej priznal náhradu trov konania.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská

republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Predmetom sťažnosti je námietka porušenia základného práva na majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy napadnutým uznesením krajského súdu.

Ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje za potrebné pripomenúť, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00).

Rozhodovanie o náhrade trov je súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05).

Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

Na druhej strane musí ústavný súd zdôrazniť, že iba celkom výnimočne podrobnejšie preskúmava rozhodnutia všeobecných súdov o trovách konania. Problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (mutatis mutandis IV. ÚS 170/08, II. ÚS 64/09).

Ako zo sťažnosti, jej príloh, ako aj z vyžadanej dokumentácie vyplýva, spor, v súvislosti s ktorým sa sťažovateľka uchádza o ústavnú ochranu v konaní pred ústavným súdom, sa týka náhrady trov právneho zastúpenia v sume 1 744,38 € s DPH (sťažovateľka žiadala o priznanie sumy 2 233,48 € s DPH, pričom krajský súd jej priznal sumu 489,10 €).

V nadväznosti na túto skutočnosť ústavný súd poukazuje na § 238 ods. 5 Občianskeho súdneho poriadku, z ktorého okrem iného vyplýva, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok nie je prípustné ani vo veciach, v ktorých bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšujúcom trojnásobok minimálnej mzdy a v obchodných veciach desaťnásobok minimálnej mzdy, pričom na príslušenstvo sa neprihliada, t. j. táto skutočnosť predstavuje vo sfére všeobecného súdnictva zákonný dôvod na odmietnutie dovolania z dôvodu neprípustnosti vzhľadom na to, že ide o sumu bagateľnú (pozri napr. IV. ÚS 358/08 alebo IV. ÚS 717/2013).

Všetky tieto hľadiská a postuláty tvorili východiská pre posúdenie sťažnosti ústavným súdom aj v tomto prípade.

Krajský súd napadnuté uznesenie vo vzťahu k nepriznaniu trov právneho zastúpenia uviedol:

«... V súlade s odvolateľom možno konštatovať, že zastúpenie účastníkom v súdnom konaní je jeho ústavným právom a jeho zastúpenie advokátom nie je možné vylúčiť. V danom prípade súd toto právo žalobcu neporušil, keď jeho zastúpenie advokátom J. T. akceptoval a s týmto ako s právnym zástupcom vo veci konal. Nepriznanie práva na náhradu trov právneho zastúpenia je následkom vyhodnotenia týchto trov ako neúčelne vynaložených v súvislosti so skutočnosťou, že konateľom žalobcu je osoba s právnickým vzdelaním, v tomto prípade je ním sám zastupujúci advokát.

Povinnosti konateľa spoločnosti s ručením obmedzeným primárne smerujú do oblasti riadenia obchodnej spoločnosti a jej zastupovania pri výkone podnikateľskej činnosti, preto zastúpenie spoločnosti v súdnych sporoch na základe plnomocenstva udeleného tretej osobe nie je možné všeobecne považovať za neúčelné, a to ani v prípadoch, keď konateľ spoločnosti má právnické vzdelanie.

Na strane druhej účelom zastúpenia právnickej osoby na základe plnomocenstva je zabezpečenie zastúpenia ako takého pre prípad nemožnosti zastúpenia štatutárnym orgánom, alebo zabezpečenie zastúpenia „kvalifikovanejšieho“, pri ktorom možno predpokladať lepšie uplatňovanie alebo bránenie práva účastníka.

V prípade zastúpenia účastníka síce vlastným konateľom, avšak v inej jeho spoločenskej pozícii – v pozícii advokáta profesionálne za odplatu poskytujúceho právne služby takýto súdom akceptovateľný účel zastúpenia logicky absentuje a pokiaľ naň žalobca v určitom štádiu konania vynaložil prostriedky napriek zjavnej možnosti zastúpenia štatutárnym zástupcom, nie je dôvodné považovať ich za účelne vynaložené v súvislosti s vedením sporu a zaťažovať ich náhradou procesnú protistranu.

Súd prvého stupňa preto správne nepriznal žalobcovi náhradu trov právneho zastúpenia v rozsahu nákladov súvisiacich so zastúpením advokátom J. T., nedôvodne však žalobcovi nepriznal aj náhradu trov zastúpenia advokátom J. Š. pri dvoch úkonoch tohto zástupcu (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie žaloby) s tarifnou odmenou podľa vyhl. č. 655/2004 Z. z. po 237,34 € a paušálnymi náhradami výdavkov 2 x 7,21 €...»

Dôvody rozhodnutia krajského súdu, pre ktoré nepriznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia v rozsahu nákladov súvisiacich so zastúpením advokátom T., nemožno považovať za arbitrárne.

O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom možno uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Ústavný súd v tejto súvislosti v súlade s rozhodnutím sp. zn. II. ÚS 78/03 dáva do pozornosti, že trovy vynaložené účastníkom konania v spore musia byť v príčinnej súvislosti s jeho procesným postojom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému tvrdenému nároku. Účelnosť sa v zásade dá stotožniť s nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov spojených s ústavne zaručeným právom na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy a trovy právneho zastúpenia sa vo všeobecnosti za účelne vynaložené trovy považujú. Trovy potrebné na účelne vynaloženie alebo ochranu práva sa však nemôžu posudzovať ako celok, a to aj keď má účastník nárok na náhradu trov konania, pretože mal vo veci plný úspech, každý úkon alebo každé platenie trov treba posudzovať samostatne; to platí aj pre trovy právnej služby.

Ústavný súd skúmal, či otázka posúdenia účelnosti hotových výdavkov a celkovo trov konania krajským súdom nevykazuje extrémne vybočenie z pravidiel upravujúcich rozhodovanie o trovách konania, čím by nadobudla táto otázka ústavnoprávny rozmer. Je zrejmé, že účelnosť vynaložených nákladov je podmienkou ich priznania, pričom táto otázka nie je v zákone explicitne vyjadrená. Podmienkou je, že ide o výdavky potrebné na uplatňovanie či bránenie práv účastníka konania. Všeobecnému súdu prináleží hodnotiť ako kritérium pre ich priznanie ich účelnosť, resp. nevyhnutnosť. Táto otázka je vecou úvahy súdu, ktorá však musí byť vždy odôvodnená.

Ústavný súd po preskúmaní sťažnosti dospel k záveru, že rozhodnutie krajského súdu o trovách konania vylučujúce priznanie náhrady trov právneho zastúpenia v rozsahu nákladov súvisiacich so zastúpením advokátom T., nevykazuje znaky svojvoľnosti ani arbitrárnosti a že krajský súd uplatnil zákonom daný priestor pre uváženie účelnosti trov konania, ktoré je ústavne akceptovateľné, a nezasiahol do podstaty a zmyslu základného práva na spravodlivé súdne konanie.

Ďalej ústavný súd poukazuje na to, že už vyslovil právny názor, podľa ktorého ak Občiansky súdny poriadok vylučuje u bagateľných vecí prieskum rozhodnutí vydaných druhostupňovými súdmi, bolo by proti logike pripustiť, aby ich prieskum bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdnictva (IV. ÚS 431/2012, IV. ÚS 94/2014). Aj preto ústavný súd v prípadoch, keď sťažnosť smeruje proti rozhodnutiu orgánu verejnej moci, v ktorom ide zjavne o bagateľnú sumu, poskytuje ústavnoprávnu ochranu sťažovateľom len v celkom výnimočných prípadoch, ak sťažnosť signalizuje, že došlo k zásahu do základných práv alebo slobôd v mimoriadne závažnom rozsahu [intenzite (IV. ÚS 414/2010, IV. ÚS 79/2011, IV. ÚS 251/2011, IV. ÚS 717/2013)]. Vo veci sťažovateľky o takýto výnimočný prípad podľa názoru ústavného súdu zjavne nejde.

Z už citovaného § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa

namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07). K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08, IV. ÚS 94/2014).

Vychádzajúc zo skutočnosti, že napadnuté rozhodnutie krajského súdu ústavný súd posúdil ako ústavne konformné a sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáha ústavnej ochrany v spore o sumu, ktorá je zjavne bagateľná, ústavný súd na základe dosiaľ uvedeného pri predbežnom prerokovaní dospel k záveru, že vo veci sťažovateľky nie sú podľa jeho doterajšej judikatúry splnené podmienky na poskytnutie ústnej ochrany, a preto sťažnosť odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

Z uvedených dôvodov ústavný súd sťažnosť sťažovateľky po jej predbežnom prerokovaní odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Vzhľadom na to, že sťažnosť bola odmietnutá a rozhodnutie o zrušení napadnutého uznesenia krajského súdu, ako aj rozhodnutie o priznaní trov konania je viazané na vyslovenie porušenia práva alebo slobody sťažovateľky (čl. 127 ods. 2 prvá veta ústavy), ústavný súd o tej časti sťažnosti, ktorou sa sťažovateľka domáhala jeho priznania, už nerozhodoval.